

PODCAST KDP ČR

DAŇOVÝ SVĚT

JINAK

NEŽ JEJ ZNÁTE.

Audiočlánek / 31.5.2022

Střípky z digitálního světa 2 / 4

„Elektronická pošta ve světle judikatury“

MVDr. Milan Vodička, vedoucí sekce IT KDP ČR

Elektronická pošta ve světle judikatury

Za první email je považována zpráva odeslaná v roce 1971 Rayem Tomlinsnem v síti ARPANET, protože jako první začal používat znak „zavináč“ pro oddělení jména uživatele od zbytku elektronické adresy, nicméně komunikační pokusy probíhaly již dříve koncem šedesátých let na počítačích propojených do sítě s centrálním serverem.

Masového rozmachu se tento způsob komunikace dočkal v devadesátých letech, do té doby jej používaly hlavně univerzity a vědecké ústavy. Základní principy emailu zůstaly nicméně zachovány od počátku, což je v oblasti IT unikum. Na druhou stranu se to podepisuje nad přece jen nižší bezpečností, protože emailové zprávy nebývají šifrované, kopie zpráv jsou při přenášení mezi servery (providery) ukládány na cizích počítačích, a to často i tehdy, když jsme je ve své schránce již smazali. Tyto slabiny lze do značné míry eliminovat používáním doplňkových programů pro elektronickou poštu, ale ani to nemusí být zárukou, že se ke zprávě a přílohám nedostane někdo nepovolaný. Jako příklad lze uvést prolomení nejrozšířenějších šifrovacích forem emailů PGP a S/MIME v roce 2018.¹ Není proto překvapením, že i český Ústavní soud opakovaně ve svých nálezech označuje elektronickou poštu jako nepřiliš průkazný a z pohledu doručování nespolehlivý způsob komunikace.

Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 32/15 z 6. prosince 2016: „(v)ýzva, která se doručuje prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu, se považuje za doručenou okamžikem odeslání správcem daně“. ...Pro vznik fikce doručení tak postačí již samotné odeslání výzvy. Veřejnou datovou síť však **nelze považovat za zcela spolehlivou** a výzva se nemusí do dispozice plátce vůbec dostat. Ústavní soud proto ustanovení zrušil pro rozpor s čl. 2 odst. 3 a čl. 4 Listiny základních práv a svobod.

Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 23/20 z 18. května 2021: „(s)pojuje-li právní úprava řízení o vrácení daně osobě registrované k dani v jiném členském státě Evropské unie účinky úkonů správce daně spočívajících v doručení oznámení, výzvy a rozhodnutí ve věci vrácení daně osobě registrované k dani v jiném členském státě e-mailem s **okamžikem** jejich odeslání, porušuje právo účastníků daňového řízení na řádně vedené daňové řízení a tzv. jinou právní ochranu..... neboť uvedené právní účinky jsou **spojeny** se skutečností **odeslání** rozhodnutí, a

¹ Chyba byla popsána pod názvem EFAIL, podrobnosti lze najít na <https://efail.de/>

*proto se nemusí rozhodnutí do sféry účastníka řízení (adresáta) bez jeho vlastní viny dostat vůbec, anebo se do ní dostane s časovým odstupem, protože veřejnou datovou síť **nelze považovat** za zcela spolehlivou.“*

Elektronická pošta je přitom jedním z nejčastěji používaných způsobů komunikace, denně je odesláno kolem **130 miliard** zpráv a její použití v praxi daňových poradců je naprosto běžné. Pro kontakty s orgány veřejné moci je ze shora uvedených důvodů vždy vyžadováno potvrzení druhé strany, ať již elektronickou podatelnou orgánu veřejné moci, kterou je adresa elektronické pošty² anebo příjemcem emailu, pokud se jedná o úkon orgánu veřejné moci v řízení.

Až donedávna platila výjimka z akceptace podání učiněného prostřednictvím elektronické pošty, a tou byly úkony vůči orgánům Finanční správy. Ještě v době psaní těchto řádků vás odkaz na elektronickou podatelnu na webových stránkách finančních úřadů a územních pracovišť zavede na webový portál MoJe daně. Dva rozsudky Nejvyššího správního soudu ale tuto praxi (zřejmě s konečnou platností) ukončily:

Z rozsudku č.j. **1 Afs 428/2019–42** z 20.10.2020: „*Přiznání k dani z nabytí nemovitých věcí podané ve formátu XML prostřednictvím elektronické pošty s uznávaným elektronickým podpisem na emailovou adresu podatelny správce daně je **kvalifikovaným podáním** ve smyslu § 71 odst. 1 daňového řádu. Správce daně jako orgán veřejné moci je povinen zveřejnit adresu elektronické podatelny, kterou je v souladu s § 2 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 259/2012 Sb. **pouze** emailová adresa a na ni je povinen přijímat datové zprávy, určit přitom může toliko technické aspekty přijímání zpráv, ale **není oprávněn znemožnit** podání prostřednictvím e-mailové adresy ani omezovat okruh podání, která je možné činit prostřednictvím e-mailové adresy podatelny.*“

O necelý měsíc později pak Nejvyšší správní soud tento názor jednoznačně potvrdil v rozsudku č.j. **2 Afs 167/2019–32** z 12.11.2020: „*Odvolání podepsané uznávaným elektronickým podpisem a doručené na emailovou adresu podatelny správce daně má **bez dalšího** účinky v souladu s § 71 odst. 1 písm. a) daňového řádu a není nezbytné je jakkoliv potvrzovat. Ani § 56 odst. 1 daňového řádu nezmocňuje správce daně k omezení okruhu podání, které je možné učinit prostřednictvím elektronické adresy podatelny...*“

Poměrně časté je využití elektronické pošty ze strany orgánů správce daně jako nástroje pro neformální kontaktování daňových subjektů či jejich zástupců za účelem urychlení a zjednodušení řízení. Zdůraznit je ale nutno slovo „neformální“, naprosto bez zákonné opory je snaha některých pracovníků Finanční správy definovat touto cestou daňovým subjektům

² V souladu s § 2 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 259/2012 Sb. o podrobnostech výkonu spisové služby

povinnosti, stanovovat lhůty nebo dokonce ukládat sankce. Nemá na to vliv ani případné vyhlášení nouzového stavu nebo opatření zamezujících šíření pandemie.

Obezřetnost při provádění úkonů prostřednictvím elektronické pošty je ovšem na místě i ve vztahu k potvrzení, které podatelna určená pro příjem emailů, podateli zasílá. Ústavní soud nedávno ve svém nálezu pod **sp. zn. II. ÚS 671/21** uložil soudům, aby **systematicky** informovaly odesílatele podání, pokud se nepodařilo automaticky vyhodnotit platnost elektronického podpisu:

„Postupem Okresního soudu v Děčíně ve věci ... spočívajícím v nepřihlížení k návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu, aniž stěžovatel byl řádně informován o výsledku ověření platnosti elektronického podpisu, bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“³

V praxi bychom tedy měli být vždy informováni o řádném přijetí podání odeslaného emailem na podatelnu orgánu veřejné moci, a to včetně výsledku ověření elektronického podpisu.

Na straně podatele to představuje nutnost ověřit si úspěšné zpracování emailu elektronickou podatelnou, případně podání opakovat. To platí i v situaci, kdy by takové potvrzení podatelna vůbec nevydala, je pak na podateli, aby předpokládal, že podání nebylo účinně realizováno a úkon opakoval nebo použil jiný nástroj komunikace. Prokázat dodání na adresu elektronické podatelny je v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* nezbytnou součástí úspěšného dokazování. Jako insuficientní se k tomu jeví např. pouhé potvrzení o odeslání emailu nebo bez dalšího svědectví zúčastněných osob.⁴

Jak bylo uvedeno, používání elektronické pošty je široce rozšířeným způsobem komunikace a lze důvodně předpokládat, že i do budoucna zůstane. Na druhou stranu je nutné vždy vycházet také z citovaných rozhodnutí soudů, které konstatují nižší spolehlivost a věrohodnost z pohledu doručení, přičemž právě fakt a okamžik doručení jsou často tím, co je v řízení nezbytné dostatečně doložit a prokázat.

³ Stejný názor vyjevil Ústavní soud již v lednu 2018 v nálezu pod **sp. zn. I.ÚS 2963/17**

⁴ Viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č.j. **8 Afs 82/2006-68** nebo č.j. **3 As 6/2008-96**